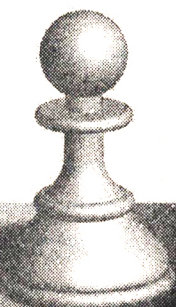

آدام ولز

ترجمه دکتر رضا شجیع
دکتر نینا همتی زاده

فوتبال و شطرنج

تاکتیک، استراتژی، زیبایی

فوتبال و شطرنج

در بسیاری از سطوح ریشه‌ای، فوتبال و شطرنج بازی‌هایی‌اند که شامل استفاده مؤثر از «فضا» و «زمان» برای شکستن دیوار دفاعی و مستحکم حریفند.

بازی دارای تعداد کمی قوانین محدودکننده است و سیستم یا شیوه امتیازدهی‌اش، آن‌طور که تصور می‌شود پیچیده نیست. کاملاً واضح است که باید در محدوده صفحه یا زمین بازی حرکت کرد، مهره‌های حریف را زد یا گل به ثمر رساند. این‌که چطور این کار را انجام می‌دهیم به خودمان بستگی دارد. از آنجایی که بازیکنان از آزادی عمل لازم برخوردارند، گزینه‌های آن‌ها برای عمل در موقعیت‌های مختلف نیز بسیار است. بنابراین، به رغم این‌که بازی پیچیده به نظر می‌رسد، اما ساده است.

به رغم آزادی انتخابی که بازی به بازیکنان می‌دهد، این عنصر کار تیمی است که باعث پیچیدگی آن می‌شود. در هیچ ورزشی به اندازه فوتبال بر موضوع هماهنگی و هارمونی میان بازیکنان تأکید نمی‌شود. همین‌طور در شطرنج، هر حرکتی بر تمامی حرکت‌های دیگر مهره‌ها تأثیر می‌گذارد. حرکت مهره یا بازیکنی که به صورت نامناسبی جای‌گیری

کرده است می‌تواند ویرانگر باشد. در همین راستا، ممکن است گروهی از فوتبالیست‌های سطح بالا بازی را به بازیکنان ضعیف‌تری واگذار کنند که به لحاظ تکنیکی هماهنگی بیش‌تری دارند. به همین ترتیب، همان‌طور که همه شطرنج‌بازان حرفه‌ای می‌دانند، برخورداری از مهره‌های قوی‌تر بیش‌تر در صفحه بازی، ضمانتی برای پیروزی در رقابت محسوب نمی‌شود. این قدرت اثر متقابل بین مهره‌هاست که حائز اهمیت است. شاید تعجب‌برانگیز نباشد که هم رافائل بنیتس و هم کارل بروکنر (مربی سال‌های دور تیم ملی جمهوری چک) هر دو شطرنج‌بازان قهاری‌اند و به خوبی می‌دانند چقدر یک «کل» می‌تواند از مجموع «اجزاء» بزرگ‌تر باشد. هر دو در کار خود به خلق تیمی استثنایی بدون بازیکنان استثنایی و ستاره مشهورند. در واقع، بنا به گفته یکی از مدیران بنیتس، او استعداد خاصی برای شناسایی و توجه به بازیکنان خوب ندارد، زیرا علاقه‌مند به تماشای تیم به مثابه یک «کل» است.

در نتیجه احتمالات نامحدودی که در سایه هماهنگی و تعامل میان تیم ایجاد می‌شود، هر دو بازی حد و مرزی ندارند: بسیار پیچیده، بسیار جذاب، همیشه دست‌نیافتنی و رمزگونه و همواره باز برای تفسیرهای جدید و متنوع. این شاخصه‌ها فوتبال و شطرنج را به ورزش‌هایی بسیار مهیج برای تماشا و بازی کردن تبدیل می‌کنند.

بنابراین، از آن‌جا که ماهیت هر دو بازی بر پایه مفاهیم یکسانی بنا شده است، اگر هوادار یکی از بازی‌ها باشید، مطمئناً از دیگری نیز لذت خواهید برد.

یک باور نادرست عمومی در باره شطرنج این است که این بازی تماماً محاسبه است. این امر به توان ذهنی شما برای پیش‌بینی ده حرکت پیش رو بستگی دارد. حقیقت ماجرا این است که تصور مذکور درست نیست. بی‌تردید محاسبه، بخش بزرگ بازی شطرنج است، اما دانش تشخیص موقعیت، گزینه و خلاقیت نیز حائز اهمیتند. اگر دو بازیکن با قدرت

محاسبه برابر با هم بازی کنند، احتمالاً بازیکنی بازی را خواهد برد که از دانش تشخیص موقعیت بیش‌تر و درک بهتری از شطرنج برخوردار است. شطرنج‌بازان بزرگی نظیر میخائیل تال برای اغلب سؤالات، پاسخ‌های خلاقانه‌ای در جیب دارند، و زمانی که بررسی همه احتمالات در ذهنشان امکان‌پذیر نباشد بر شهود خود تکیه می‌کنند. همان‌طور که گری کاسپاروف می‌گوید: «برای این‌که به شطرنج‌بازی جهانی تبدیل شویم، باید فراتر از منطق عمل کنیم. شهود معرف کیفیت یک شطرنج‌باز بزرگ است.»

همین‌طور، یک فوتبال خوب صرفاً به جای‌گیری مناسب، خلاقیت و توان عکس‌العمل‌گریزی مربوط نمی‌شود، بلکه نیازمند محاسبات بسیار زیاد است. در بسیاری از موقعیت‌ها، در هر لحظه از بازی و در هر بخشی از زمین، بیش‌تر از یک گزینه برای انتخاب وجود دارد. بازیکنان باید به سرعت برای انتخاب یکی از آن‌ها تصمیم بگیرند. اگر بازیکنی از پست خود خارج شود، آیا او را پوشش می‌دهید؟ آیا به سرعت توپ را به سمت دروازه می‌فرستید یا از فضاهای ایجادشده برای حمله‌ای آرام استفاده می‌کنید؟ آیا هافبک کناری را با پاس پوششی رو به جلو راه می‌اندازید؟ بازی شامل محاسبه مداوم، ارزیابی سریع وضعیت و تصمیم‌گیری است. بنا به گفته مربی هلندی، «آرنولد موهرن»، «فوتبال بازی با پاهای شما نیست، با ذهن شماست.»

به بیان دیگر، بازی‌ها نسبت به چیزی که ابتدا به نظر می‌رسند و درکی که پس از تجربه آن‌ها به دست می‌آید متفاوت نیستند. اگر شما بازی یا تماشای فوتبال را دوست دارید می‌توانید از درکی استفاده کنید که برای بازی شطرنج لازم است. همین‌طور، اگر شما مشتاق شطرنجید، متوجه می‌شوید فهم شما از شطرنج به درک بهتر شما از فوتبال کمک می‌کند.

تفاوت آشکار بین این دو بازی آن است که یکی از آن‌ها به طور مداوم دارای حرکت است و دیگری از نظر حرکت نوعی بازی ایستا محسوب می‌شود. این در حالی است که تجربه یک بازی خوب شطرنج،